

Sygn. akt III Ca 1996/14

POSTANOWIENIE

Dnia 4 marca 2015 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w następującym składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Magdalena Balion - Hajduk (spr.)

Sędziowie: SO Gabriela Sobczyk

SR del. Roman Troll

Protokolant Dominika Tarasiewicz

po rozpoznaniu w dniu 4 marca 2015 r.

na rozprawie

sprawy z wniosku M. T.

z udziałem (...) Spółki Akcyjnej w K.

o ustanowienie służebności przesyłu

na skutek apelacji uczestnika postępowania

od postanowienia wstępnego Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śląskim

z dnia 18 września 2014 r., sygn. akt I Ns 469/13

postanawia:

zmienić zaskarżone postanowienie w punkcie 2 i 3 w ten sposób, że oddalić wniosek w tej części.

SSR del. Roman Troll SSO Magdalena Balion – Hajduk SSO Gabriela Sobczyk

Sygn. III Ca 1996/14

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem wstępnym z dnia 18 września 2014 roku Sąd Rejonowy w Wodzisławiu Śląskim uznał żądania ustanowienia służebności przesyłu na działce nr (...) w S. objętej Księgą Wieczystą Nr (...) oraz na działkach nr (...) w P. objętych Księgą Wieczystą Nr (...) na rzecz przedsiębiorcy, którego własność stanowią urządzenia przesyłowe linii energetycznej średniego napięcia znajdujące się na tych działkach, która to służebność polegałaby na tym, że ten przedsiębiorca mógłby korzystać z tej nieruchomości w zakresie jaki wynika z przeznaczenia tych urządzeń - za usprawiedliwione co do zasady oraz uznał żądanie ustanowienia służebności przesyłu na działce nr (...) w Turzy objętej Księgą Wieczystą Nr (...) na rzecz przedsiębiorcy, którego własność stanowią urządzenia przesyłowe linii energetycznej niskiego napięcia znajdujące się na tej działce, która to służebność polegałaby na tym, że ten przedsiębiorca mógłby korzystać z tej nieruchomości w zakresie jaki wynika z przeznaczenia tych urządzeń - za usprawiedliwione co do zasady.

Sąd Rejonowy ustalił, że wnioskodawca M. T. jest właścicielem nieruchomości wskazanych w postanowieniu, przez które biegną linie średniego i niskiego napięcia. położonej w P., objętej księgą wieczystą nr (...). Nieruchomość ta składa się z działek (...), przez które przebiega linia średniego napięcia będąca własnością uczestnika.

Linia średniego napięcia przechodząca przez nieruchomość w P. i linia niskiego napięcia przechodząca przez nieruchomość w Turzy połączone są ze stacją transformatorową (...). Linia średniego napięcia zasilą tę stację a linia niskiego napięcia jest zasilana z tej stacji. (...) została wybudowana w 1946 roku, na pewno czynności eksploatacyjnej przy tej stacji dokonywano 6 grudnia 1977 roku. Tak samo stare są linie średniego i niskiego napięcia połączone z tą stacją. (...) jest zasilana z Głównego Punktu Zasilania W.. Główny Punkt Zasilania W. został oddany do użytku w 1983 roku, dokładnie nie wiadomo w jakim miesiącu i dniu. Wcześniej stacja transformatorowa była zasilana z innych punktów lub rozdzielni. W Głównym Punkcie Zasilania dochodzi do transformacji prądu wysokiego napięcia na prąd średniego napięcia. Z Głównego Punktu Zasilania wychodzą linie średniego napięcia. Nieruchomość, na której stoi Główny Punkt Zasilania W., jest własnością Skarbu Państwa w użytkowaniu wieczystym uczestnika, jest objęta księgą wieczystą nr (...).

Uczestnik jest następcą prawnym zarówno przedsiębiorstwa Państwowego Zakłady (...), które w 1983 roku użytkowały przedmiotowe linie jak i wcześniejszych przedsiębiorstw, które te linie użytkowały. Państwowe Zakłady (...) obejmowały Zakład (...). W 1985 roku utworzono przedsiębiorstwo państwowe (...), który objął również Zakład (...). W 1989 roku utworzono przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Zakład (...), które powstało z podziału przedsiębiorstwa (...). W 1993 roku przedsiębiorstwo to przekształcono w spółkę akcyjną pod nazwą (...) Spółka Akcyjna". (...) S.A. w G., zbył zorganizowaną część przedsiębiorstwa na rzecz (...) S.A., który następnie działał pod firmą (...) S.A. w G. a następnie został przejęty przez uczestnika - (...) S.A. w K..

Uczestnik odmówił ustanowienia służebności przesyłu, bądź to ze względu na zasiedzenie służebności bądź ze względu na brak porozumienia co do kwoty porozumienia.

Sąd wskazał, że za pomocą dokumentów wykazano, że stacja transformatorowa (...) (dokonująca transformacji ze średniego napięcia 20 kV na niskie napięcie 0,4 kV) została wybudowana w 1946 roku – stacja ta jest zasilana z linii średniego napięcia i zasilą linię niskiego napięcia, przebiegające po nieruchomościach wnioskodawcy. Wobec braku zarzutów ze strony wnioskodawcy, Sąd przyjął, że linie te podobnie jak stacja zostały posadowione również w 1946 roku i nie nastąpiła zmiana przebiegu linii przebiegających przez przedmiotowe nieruchomości – tak jak twierdzi uczestnik. Takie wnioski wynikają także z domniemań faktycznych. Skoro stacja (...) została wybudowana w 1946 roku, to oczywiste jest, że musiała również w tym czasie zostać tam doprowadzona linia średniego napięcia, która ją zasilala (a przebiegająca przez nieruchomość wnioskodawcy w P.). Jest także oczywiste, że ze stacji transformatorowej, gdyż tylko taki jest cel jej istnienia, musiały zostać wyprowadzone także linie niskiego napięcia zasilające gospodarstwa domowe, położone na przebiegu przedmiotowej linii niskiego napięcia. Nawet jeśli linie przebiegające przez działki w P. i Turzy były remontowane (co jest raczej pewne jeśli zostały posadowione w 1946 roku), to zazwyczaj remont wiąże się z wymianą słupów i przewodów, a nie zmianą przebiegu linii, która byłaby bardzo kłopotliwa.

Sąd Rejonowy w tak ustalonym stanie faktycznym, powołując się na regulację art. 3051 k.c. i art. 285 § 1 k.c. uznał, że należało uwzględnić co do zasady roszczenie o ustanowienie służebności przesyłu, co do nieruchomości położonej w S. nie budziła ona wątpliwości. Sąd wskazał, że instytucja służebności przesyłu została wprowadzona do polskiego porządku prawnego w dniu 3 sierpnia 2008 roku. Wcześniej taka służebność była nieznaną co oznacza też, że nie mogła być zasiadywana. Mogła być natomiast zasiadywana służebność gruntowa o treści służebności przesyłu zgodnie z art. 292 k.c. Przepisy o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie stosuje się odpowiednio, co oznacza, że okres zasiedzenia w dobrej wierze wynosi obecnie lat 20 a w złej wierze 30 lat (art. 172 § 2 k.c.). W dniu 1 stycznia 1947 roku wszedł w życie dekret prawo rzeczowe, który terminy zasiedzenia określił na 20 lat (dla dobrej wiary) i 30 lat (dla złej wiary). W dniu 1 stycznia 1965 roku wszedł w życie kodeks cywilny, który do 9 października 1990 roku terminy zasiedzenia nieruchomości normował jako 10 lat (w dobrej wierze) i 20 lat (w złej wierze). Zgodnie z art. XLI ustawy – przepisy wprowadzające kodeks cywilny, do zasiedzenia, którego bieg rozpoczął się przed dniem wejścia w życie kodeksu cywilnego, stosuje się od tej chwili przepisy tego kodeksu; dotyczy to w szczególności

możności nabycia prawa przez zasiedzenie; jeżeli jednak termin zasiedzenia według kodeksu cywilnego jest krótszy niż według przepisów dotychczasowych, bieg zasiedzenia rozpoczyna się z dniem wejścia kodeksu w życie; jeżeli jednak zasiedzenie rozpoczęte przed dniem wejścia w życie kodeksu cywilnego nastąpiłoby przy uwzględnieniu terminu określonego w przepisach dotychczasowych wcześniej, zasiedzenie następuje z upływem tego wcześniejszego terminu. Gdyby przyjąć, że zasiedzenie biegło od 1 stycznia 1947 roku, to jego bieg skończyłby się przed 1 stycznia 1967 roku – przy przyjęciu dobrej wiary lub przed 1 stycznia 1977 roku, przy przyjęciu złej wiary.

Sąd Rejonowy podał także, że nie ma prawnych przeszkód aby na nieruchomości ustanowić służebność gruntową, której treść polega na tym, że jej właściciel będzie ograniczony w korzystaniu ze swej nieruchomości ze względu na posadowione urządzenia przesyłowe a podmiot uprawniony będzie mógł korzystać z tej nieruchomości obciążonej w określonym zakresie. Skoro można było taką służebność ustanowić w drodze umownej to można też taką służebność zasiedzieć. Mimo podobieństwa służebności gruntowej i służebności przesyłu, instytucje te posiadają jednak znamienne różnice. Poza oczywistą różnicą, sprowadzającą się do tego, że służebność przesyłu dotyczy tylko szczególnego przypadku obciążenia nieruchomości ze względu na urządzenia przesyłowe, zasadniczą odmiennością jest związanie służebności gruntowej z nieruchomością władnącą. Jeśli urządzenie przesyłowe było trwale i widoczne, nawet jeśli przedsiębiorca przesyłowy korzystał z tego urządzenia i nieruchomości na której jest posadowione, przez okres wynikający z przepisów o zasiedzeniu, to do takiego zasiedzenia nie dojdzie, jeśli następowała zmiana nieruchomości władnącej, a okres związania urządzenia przesyłowego z nieruchomością władnącą nie przekraczał okresu zasiedzenia. Nieodłącznym elementem konstrukcji instytucji służebności gruntowej jest nieruchomość władnąca a stwierdzenie zasiedzenia służebności gruntowej musi się wiązać z określeniem na rzecz każdorazowych właścicieli jakiej nieruchomości zasiedzenie nastąpiło. Sąd podzielił pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 16 września 2009 r., sygn. II CSK 103/09, który określił jako zdecydowanie dominujący w doktrynie i nie podzielił poglądu przeciwnego występującego również w orzecznictwie Sądu Najwyższego jakoby wskazanie i określenie nieruchomości władnącej przy stwierdzeniu zasiedzenia służebności gruntowej nie było konieczne, a wystarczy odwołanie się do przedsiębiorstwa przesyłowego, jako podmiotu praw rzeczowych.

W niniejszej sprawie uczestnik, nie miał żadnej wątpliwości, aby jako nieruchomość władnącą, wskazać nieruchomość, na której położony jest Główny Punkt Zasilania (...). Potencjalną nieruchomością władnącą nie może być natomiast nieruchomość, na której położona jest siedziba przedsiębiorstwa przesyłowego, gdyż nie pozostaje ona w obiektywnym związku funkcjonalnym z liniami energetycznymi. Zdaniem Sądu Rejonowego nie ma żadnych przeszkód, aby dla potrzeb zbadania zarzutu zasiedzenia służebności gruntowej o treści służebności przesyłu w niniejszej sprawie, jako nieruchomość władnącą dla służebności gruntowej przyjąć Główny Punkt Zasilania (...) (nieruchomość wskazana przez uczestnika). Zadaniem Sądu pierwszej instancji zasiedzenie służebności gruntowej o treści służebności przesyłu jest możliwe – jednakże takie zasiedzenie wymaga powiązania urządzenia przebiegającego przez nieruchomość (obciążoną) z konkretną nieruchomością władnącą – i to przez cały okres zasiedzenia. W rozpatrywanym wypadku nie występuje dobra wiara uczestnika, co oznacza, że okres zasiedzenia wynosi 30 lat (art. 172 k.c.). Co prawda art. 7 k.c. wprowadza domniemanie dobrej wiary, ale w przypadku zasiadywania nieruchomości lub praw na nieruchomości, ze względu na instytucję ksiąg wieczystych oraz wymóg obrotu nieruchomościami i obciążenia nieruchomości w formie notarialnego, najczęściej dochodzi do zasiadywania w złej wierze. Tak jest również w rozpatrywanym wypadku, a wskazują na to bezsporne okoliczności ujawnione w sprawie. Wejście na cudzy grunt, posadowienie urządzeń na tym gruncie, i ich eksploatacja, przy braku podstaw do przekonania, że posiada się tytuł prawny do posadowienia takich urządzeń jest przejawem złej wiary. Dobrą wiarę wyłącza bowiem ujawnienie takich okoliczności, które u przeciętnego człowieka powinny wzbudzić poważne wątpliwości, że nie przysługuje mu prawo do korzystania z rzeczy, a taką okolicznością jest wpisane w księgach wieczystych prawo własności na rzecz obcej osoby (w niniejszej sprawie prawo własności w 1983 roku było wpisane na rzecz osób fizycznych – L. T.).

W niniejszej sprawie uczestnik korzysta z nieruchomości wnioskodawcy, w sposób odpowiadający posiadaniu służebności gruntowej o treści służebności przesyłu. Z. służebność gruntowa jest związana z nieruchomością władnącą, na której położony jest (...) W.. Dopiero w momencie podłączenia przedmiotowych linii średniego i niskiego napięcia do (...) W., zaczęła się zasiadywać służebność gruntowa związana z tą właściwą nieruchomością władnącą (na której

położony jest (...) W.). W niniejszej sprawie wniosek o ustanowienie służebności został złożony w dniu 28 marca 2013 roku. Uczestnik podnosząc zarzut zasiedzenia winien wykazać, że do zasiedzenia doszło przed tym dniem. Aby tak się stało Główny P. Zasilania W. powinien zasilic przedmiotową linię średniego napięcia (i pośrednio niskiego napięcia) najpóźniej w dniu 27 marca 1983 roku. Uczestnik tego nie wykazał, ograniczając się do wykazania, że (...) W. został oddany do użytku w 1983 roku (ale nie wiadomo dokładnie kiedy). Uczestnik nie wykazał więc przesłanki 30 – letniego okresu zasiedzenia.

Należy jeszcze raz podkreślić, że termin zasiedzenia służebności gruntowej winien być liczony od momentu, kiedy urządzenie przesyłowe na potencjalnej nieruchomości obciążonej zostało połączone z urządzeniem na potencjalnej nieruchomości władnącej (czyli z Głównym Punktem Zasilania W.). W tym początkowym momencie zasiedzenia, należy też badać złą lub dobrą wiarę. Nawet więc jeśli wcześniej doszło od zasiedzenia jakiejś służebności gruntowej na nieruchomościach wnioskodawcy, to nie była to służebność związana z nieruchomością władnącą, na której posadowiony jest (...) W. – został on dopiero wybudowany w 1983 roku. Zasiedzenie zaś innych służebności (niezwiązanych z właściwą nieruchomością władnącą), jest dla uczestnika nieprzydatne.

Z tych względów Sąd Rejonowy przyjął, że nie doszło do zasiedzenia służebności gruntowej na nieruchomościach wnioskodawcy w P. (...) i Turzy (...) albowiem nie minął wymagany prawem okres zasiedzenia, w którym nieruchomości wnioskodawców na wskutek posadowienia trwałych i widocznych urządzeń oraz korzystania z nich, zwiększałyby użyteczność określonej nieruchomości władnącej (...) i dlatego uznał roszczenie wnioskodawców za usprawiedliwione co do zasady, w stosunku do wszystkich trzech nieruchomości, których dotyczyło.

Uczestnik postępowania w apelacji obejmującej pkt 2 i 3 zaskarżonego postanowienia wstępnego dotyczące nieruchomości położonych w P. i Turzy zarzucił naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na treść orzeczenia to jest art. 234 k.p.c. przez jego niezastosowanie i uznanie, że domniemanie dobrej wiary posiadacza służebności zostało obalone, w sytuacji gdy wnioskodawca nie przeprowadził na tę okoliczność dowodu przeciwnego, co spowodowało nieuwzględnienie zarzutu zasiedzenia służebności i uznanie wniosku o ustanowienie służebności przesyłu za usprawiedliwione co do zasady, naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez sprzeczną z zasadami logiki i doświadczenia życiowego oceny materiału dowodowego, w szczególności polegającą na ustaleniu, że uczestnik postępowania - posiadacz służebności znajdował się w złej wierze w momencie objęcia służebności w posiadanie w obliczu braku jakiegokolwiek dowodu na tą okoliczność, zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego to jest art. 7 k.c. w związku z art. 6 k.c. poprzez ich niezastosowanie i sprzeczne z tymi przepisami ustalenie, iż posiadanie służebności wykonywane przez poprzednika prawnego uczestnika postępowania było posiadaniem złej wiary, naruszenie art.285 § 1 k.c. w związku z art. 292 k.c. poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, iż w sprawie nie doszło do zasiedzenia służebności gruntowej o treści przesyłu w sytuacji, gdy z materiału dowodowego wynika iż uczestnik postępowania nabył przez zasiedzenie służebność gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu, naruszenie art. 372 § 1 k.c. przez jego niezastosowanie oraz art. 285 § 1 k.c. w związku z art. 292 k.c. w związku z (...) k.c. poprzez błędną wykładnię i uznanie, że niezbędne jest wskazanie nieruchomości władnącej i że nieruchomość ta nie może się zmieniać w toku biegu zasiedzenia. Uczestnik wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i oddalenie wniosku o ustanowienie służebności przesyłu w odniesieniu do nieruchomości opisanej w pkt 2 i 3 postanowienia ewentualnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia w tej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania i dalszego procedowania sądowi pierwszej instancji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie.

Wszystkie podniesione w apelacji zarzuty są uzasadnione. Przede wszystkim dotyczy to zarzutu naruszenia art. 7 k.c. Rozważania Sądu pierwszej instancji na temat dobrej wiary posiadania przez uczestnika są zupełnie chybione. Zarzuty w tym względzie zawarte w apelacji są w pełni uzasadnione. Wnioskodawca w żadnym momencie nie zakwestionował istnienia dobrej wiary po stronie uczestnika, nie obalił domniemania wynikającego z art. 7 k.c. Sąd Rejonowy w sposób nieuprawniony uznał, że w przypadku poprzednika prawnego uczestnika wejście na cudzy grunt, posadowienie

urządzeń i eksploatacja przy braku podstawy do przekonania, że posiada tytuł prawny do posadowienia takich urządzeń jest przejawem złej wiary. W aktach sprawy nie znajdują się żadne dokumenty na ten temat, że uczestnik nie miał nie miał tytułu prawnego do posadowienia urządzeń. Urządzenia zostały posadowione w 1946 roku. Nie ma wiadomości, że ówcześni właściciele czy też ojciec wnioskodawczyni, który był ujawniony w księdze wieczystej jako właściciel od 1962 roku sprzeciwiali się w jakikolwiek sposób użytkowaniu ich nieruchomości przez przedsiębiorstwo i czy ono nie posiadało zgody właścicieli w 1946 roku. W toku sprawy wnioskodawca nie kwestionował istnienia dobrej wiary po stronie uczestnika, nie przedstawił żadnych działań, które miałyby świadczyć o tym, że sprzeciwiał się wejściu na jego teren albo mieliby to robić jego poprzednicy. Sąd Rejonowy, oceniając że zachowanie uczestnika jest przejawem złej wiary, uczynił to w sposób zupełnie dowolny wbrew dyspozycji art. 7 k.c.

Wbrew ocenie Sądu Rejonowego prezentowany przez Sąd pierwszej instancji pogląd Sądu Najwyższego w orzeczeniu z dnia 16 września 2009 r., sygn. II CSK 103/09 nie jest poglądem dominującym, wręcz przeciwnie Sąd Najwyższy w wielu aktualnych orzeczeniach zajmuje stanowisko, iż dopuszczalne zasiedzenie służebność gruntowej o treści służebności przesyłu i w tym przypadku nie jest konieczne wykazywanie nieruchomości władnącej (np. z 10 lipca 2013r. V CSK 320/12, z 6 lutego 2013r. V CSK 129/12, z 12 grudnia 2008r. II CSK 389/08, z 18 września 2014r. V CSK 553/13, z 26 czerwca 2013r. II CSK 626/13).

Sąd Rejonowy ustalił, że Główny Punkt Zasilania W. wybudowano w 1983 roku, zaś przebieg średniego niskiego napięcia od 1946 roku był taki sam przez cały czas. Z zeznań świadka T. D. wynika natomiast, że Główny Punkt Zasilania W. wybudowany w 1983 roku został posadowiony w miejsce wcześniejszych urządzeń Głównego Punktu Zasilania J. lub M. i z niego zasilana jest stacja (...). Sąd Rejonowy zatem także wbrew tym zeznaniom uznał, że w uległa zmianie w okresie biegu terminu zasiedzenia nieruchomości władnąca. Z uwagi jednak, iż w stanie prawnym obowiązującym przed dniem wejścia w życie art. 305¹ k.c., tj. 3 sierpnia 2008 r., na podstawie art. 285 i 292 k.c. stosowanych przez analogię, możliwe było nabycie przez zasiedzenie służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa przesyłowego bez potrzeby wskazania i wykazania przez wnioskodawcę danych identyfikujących nieruchomości władnącą (tak Sąd Najwyższy m. in. w postanowieniu z 18 września 2014r. sygn. V CSK 553/13) okoliczność ta nie ma znaczenia w niniejszej sprawie.

Skoro zatem poprzednicy prawni uczestnika postępowania nieprzerwanie posiadali nieruchomości obejmujące działki gruntu 243/38, 39 i 40 w P., (KW nr (...)) i działkę gruntu 369/52 w Turzy, (KW nr (...)) w zakresie służebności gruntowej w swojej treści odpowiadającej służebności przesyłu od 1946 roku w dobrej wierze, doszło do zasiedzenia tej służebności zgodnie z art. 172 § 2 k.c. w związku z art. . XLI ustawy – przepisy wprowadzające kodeks cywilny - z dniem 1 stycznia 1967r. Tym samym wniosek o ustanowienie służebności przesyłu na rzecz uczestnika (...) S.A. w K., polegającej na prawie korzystania z nieruchomości gruntowych:

położonej w P., obejmującej działki (...), objętą księgą wieczystą (...), prowadzoną przez SR w Wodzisławiu Śląskim,

położonej w Turzy, obejmującej działkę (...), objętą księgą wieczystą nr (...) prowadzoną przez SR w Wodzisławiu Śląskim,

polegającej na prawie pozostawienia i korzystania z istniejących na nieruchomości urządzeń przesyłowych, ich utrzymania, konserwacji, remontów, napraw, modernizacji, kontroli itp. za wynagrodzeniem wyliczonym przez biegłego był nieuzasadniony wobec skutecznie podniesionego zarzutu zasiedzenia służebności i powinien ulec oddaleniu.

Sąd Okręgowy, mając powyższe na uwadze na mocy art. 386 § 1 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

SSR del. Roman Troll SSO Magdalena Balion – Hajduk SSO Gabriela Sobczyk